

Buurtgerichte Zorg in Brussel

Sinds 2008 heeft het Kenniscentrum Woonzorg Brussel de opdracht om de achterstand aan Vlaamse erkende woonzorgvoorzieningen voor Brusselse ouderen weg te werken. Onder het motto ‘stabiliseer het wonen, mobiliseer de zorg’ ging de aandacht van bij het begin niet alleen naar woonzorgcentra en centra voor dagverzorging, maar ook naar de ondersteuning van ouderen om thuis te kunnen blijven wonen. Na een behoeftenonderzoek met 250 senioren in 2012¹, werd steeds meer ingezet op Buurtgerichte Zorg.

Het behoeftenonderzoek over wonen en ouder worden in Brussel gaf heel wat stof tot nadenken. Het toonde immers aan dat

- ouderen gehecht zijn aan en aangewezen zijn op hun omgeving,
- ze liefst in hun eigen huis blijven wonen en opzien tegen verandering,
- kwetsbare ouderen moeilijk hun weg vinden in het zorgaanbod,
- taal, cultuur en financiële drempels de zoektocht nog bemoeilijken,
- welzijn vóór zorg komt,
- ouderen veel belang hechten aan sociale contacten,
- wanneer ouderen iets kunnen doen of iets betekenen voor anderen, dit zeer waardevol is.

De lancering van de Vlaamse Zorg Proeftuinen in 2013 vormde een uitgelezen kans om met die bevindingen aan de slag te gaan. Het doel van die Zorg Proeftuinen was immers om samen met ouderen nieuwe zorgconcepten, -diensten, -processen en -producten te creëren en aan de praktijk te toetsen. Het Kenniscentrum Woonzorg Brussel werkte daarvoor samen met het Zorgbedrijf Antwerpen, dat ook vertrouwd is met maatschappelijke evoluties in een grootstedelijke context. Het centrale thema van de gemeenschappelijke Zorg Proeftuin ‘Actief Zorgzame Buurt’ was de samenhang van wonen, welzijn en zorg voor ouderen en zorgbehoevenden in een buurt. In het kielzog van de Vlaamse Zorg Proeftuin bood het Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie Innoviris nog extra middelen om bijkomende projecten op te zetten.

Olivia Vanmechelen, stafmedewerker Kenniscentrum Woonzorg Brussel

“Wonen, welzijn en zorg gaan altijd samen”

De wijkmonitor deelt Brussel op in 118 wijken. De Brusselse Zorg Proeftuinprojecten situeerden zich vooral in de buurten Jacht/Jourdan in Etterbeek en de Brabantwijk in Schaarbeek. Daar wonen veel kwetsbare ouderen. Door een opeenstapeling van lichamelijke, psychische, financiële of sociale tekorten verliezen zij vaak hun zelfredzaamheid en belanden ze in situaties die ze op eigen kracht niet opgelost krijgen. Zij leven dikwijls in precare omstandigheden, zijn laag opgeleid, hebben een klein inkomen, zijn opgegroeid in een andere cultuur, bezitten geen eigen woning, voelen zich eenzaam ... Al- lemaal factoren die de kans op onwelzijn en een slechte gezondheid vergroten.

Vijf tot vijftien procent van de Brusselaars die hulp nodig hebben, vinden die niet. Veel innovaties in de zorg gaan voorbij aan deze realiteit. Vereenzaamde ouderen die hun beperkte pensioen moeten besteden aan de huur van een slecht geïsoleerde woning hebben geen boodschap aan domotica en gesofisticeerde trapliften. Nochtans hebben deze schijnbaar zwakke bewoners ook hun sterktes, maar komen die zelden aan bod. Precies die uitdaging wilde de Brusselse Zorg Proeftuin aangaan: kwetsbare ouderen uit hun isolement halen, de informele zorg in hun omgeving versterken, het zorg- en

woonaanbod toegankelijker maken en hen daar actief bij betrekken. Het was dan ook vanzelfsprekend om samen te werken met wijkorganisaties en lokale dienstencentra in deze kansarme buurten.

Deze publicatie geeft u een overzicht van de Brusselse projecten in de periode 2014-2016. Ouderen kregen hulp om hun woning aan te passen, zodat ze comfortabel en veilig thuis kunnen blijven wonen. In de meeste projecten stonden het sociaal contact en de ontmoeting centraal: ouderen kregen steun van vrijwilligers, ontmoetten elkaar als mantelzorger, onderhielden hun fysieke en mentale conditie of bouwden een burennetwerk uit om elkaar te helpen. Vereenzaamde en psychisch kwetsbare ouderen kregen extra steun om de zorg in hun dagelijks leven georganiseerd te krijgen. Ouderen van diverse origine ontwikkelden samen nieuwe woonvormen waar ze zich op hun oude dag thuis kunnen voelen.

De financiering van deze projecten liep eind 2016 af. Waar kan, wordt in dezelfde geest verder gewerkt. Want deze aanpak loont. Kwetsbare ouderen zijn in staat om oplossingen te zoeken voor hun dagelijks leven, hun zorg en hun toekomst. Wij hopen alvast dat deze praktijkvoorbeelden u inspiratie bieden om ook in uw buurt aan de slag te gaan.

¹ Het onderzoek ‘Zorgnoden en -behoeften, de kijk van de Brusselaar’ werd in 2012 uitgevoerd door het Kenniscentrum Woonzorg Brussel in samenwerking met de Vrije Universiteit Brussel (VUB). Tijdens talloze groepsgesprekken getuigden 250 senioren over wonen en ouder worden in Brussel.

4 portretten

De meeste ouderen willen liefst zo lang mogelijk in hun eigen huis blijven wonen. Ze wonen er al zolang en zijn het gewoon zoals het is. Maar soms dwingen de omstandigheden hen te verhuizen. Dat valt hen meestal erg zwaar. Hun eigen stek achterlaten is zo'n grote verandering, ook al kunnen ze naar een veel betere woning. En al die praktische zaken die geregeld moeten worden! Mensen willen sowieso in hun eigen buurt blijven. Vijf kilometer verder kennen ze niemand, ze moeten naar een andere apotheker, ze kennen die winkels niet ... allemaal drempels. Vier senioren vertellen ons hun verhaal.

Een
oude
boom
verplant
je
zomaar
niet...

Verhuizen is als een vogel die zijn nest moet verlaten

Daniel, 82 jaar, Schaarbeek

"Ik woon hier nu 27 jaar. Toen ik dit huis kocht, was het een echte ruïne. Maar ik heb altijd in de bouw gewerkt en wilde dat huis renoveren. Omdat ik gescheiden was en mijn ex-vrouw alles in beslag zou laten nemen, kon ik dat zelf niet officieel kopen. Ik heb het dan op naam van mijn schoondochter gekocht met een lening op 25 jaar. Al die jaren heb ik huur betaald om zo die lening af te betalen. Mijn schoondochter gaf me toen een papier dat ik hier kon blijven zolang ik wilde en zolang dat mogelijk was voor mij.

Ik heb hier alles vernieuwd: waterleidingen, elektriciteit – hier hingen nog gaslampen – een nieuwe trap geplaatst, ik heb de zolder geïsoleerd, valse plafonds en ingemaakte kasten gemaakt, alles. Ik heb dat allemaal zelf gedaan, op mijn kosten. Zo'n huis is een levenswerk, ik ben daar zeer aan gehecht. Ik woon op de bovenste twee verdiepingen – boven een slaapkamer en een badkamer, hier een zitplaats en een keuken – samen met mijn tweede vrouw.

Enkele weken geleden kwam mijn kleindochter me vertellen dat haar mama dit huis gaat verkopen en de huur wil opzeggen. Zij willen me dwingen om te verhuizen. Het was altijd mijn plan om hier te blijven wonen tot het einde van mijn dagen. Of toch zolang mijn gezondheid het toeliet, hoe langer hoe beter. De trappen zijn nog altijd geen probleem, maar ik heb al wel een paar operaties gehad: een tumor aan mijn nieren en een liesbreuk. Ik had geprobeerd in de dakgoot te kruipen, maar heb me toen bezeerd. Bij die operaties waren er telkens complicaties en ik heb ook een longembolie gehad. Daardoor is mijn gezondheid niet meer zo goed. Ik wil overigens niet te oud worden en aftakelen of bedlegerig worden.

Het bericht dat ik moest verhuizen, kwam als een shock. Ik kreeg overal huiduitslag. Ik voelde me ook depressief. Mijn elan was gebroken. Zoiets verwacht je toch niet van je eigen kinderen! Mijn kleindochter zei wel dat ze me wilden helpen en mee iets zoeken dat binnen mijn budget past. Maar verhuizen kost veel geld: huurwaarborg, verhuiskosten, inrichting, nieuwe kasten kopen, dat loopt allemaal op.

Ik wil liever niet verhuizen. Ik voel me daar te oud voor. Ik heb daar geen energie meer voor. Maar als het toch moet, wil ik liefst in Schaarbeek blijven. Dan ga ik een flat op het gelijkvloers zoeken. Ik kon vroeger nooit verdragen dat er mensen boven mij woonden, dat zal dus wennen worden. Groot moet het niet zijn, 40 vierkante meter is genoeg. Maar het moet wel een rustige buurt zijn, zoals hier. Niet in een straat waar de tram doorkomt. En omwille van mijn gezondheid wil ik ook niet te ver van het ziekenhuis wonen.

Maar het liefst zou ik hier blijven. Moeten verhuizen is niet mijn keuze, en het is tegen mijn natuur. Ik blijf liever op dezelfde plek. Vogels die in Afrika gaan overwinteren, komen in de lente terug naar hun oude nest. Voor mij is dat ook zo. Ik heb hier mijn nest, ik ben het hier gewoon, dit is mijn thuis. Verhuizen is als een vogel die zijn nest moet verlaten."